

EUSKARAREN ARAUAK ETA ERABILERAK ARLO JURIDIKOAN

HIZKERA JURIDIKOA: PUNTUAZIO ZUZEN ETA EGOKIAREN GARRANTZIA

Elena HERNÁNDEZ PÉREZ

Josu IRAOLAGOITIA CARMONA

Ainhoa LIZARRAGA PUENTE

AURKIBIDEA. I. Sarrera. II. Puntuazio marken erabilera desegokia hizkera juridikoan: euskaraz eta gaztelaniaz. 1. Koma. 1.1. Komaren inguruko arazo larrienak. 1.2. Komaren erabilera bitxiak. 2. Puntu eta koma. 2.1. Puntu eta komaren inguruko arazo larrienak. 2.2. Puntu eta komaren erabilera bitxiak. 3. Puntua. 4. Bi puntu. 5. Hiru puntu. 6. Tartekiak. **III. Ingelesaren puntuazio arauen inguruko ohar labur batzuk.** 1. Koma. 2. Apostrofoa. **IV. Konklusioak. V. Bibliografia.**

I. Sarrera

Testu juridikoen garrantzizko ezaugarriei buruz hausnartuko bagenu, gutxi batzuek pentsatuko lukete puntuazioan. Izan ere, puntuazioa ulermena errazteko tresnatzat hartzen dugu orokorrean, eta ez komunikazioaren oinarritzko elementutzat. Nahiz eta egia izan puntuazioak irakurketaren erritmoa ezartzen duela, beraren funtsa bestelakoa da: zentzu-unitateak banatzea eta interpretazioa erraztea, alegia (Montolío, 2011).

Nolanahi ere, idazki juridikoetan zehaztasun linguistikoa lortzeko—testu argia, laburra eta erraza lortzeko, alegia—, ez dugu bakarrik puntuazioan erreparatu behar: alderdi formal-normatiboa, lexikoa eta ortografia ere kontuan hartu behar ditugu. Alderdi guzti horiei ematen diegu garrantzia, zeren juristak, batez ere, testuen zehaztasunaz kezkatzen baikara. Izan ere, interpretazio arazoak dira haien kezka nagusia.

Hain da zehaztasuna garrantzitsua, non auzitegiek ere alderdi linguistikoei buruz iritzia eman behar izan duten idatzi juridikoen edukiaren zehaztasuna edota faltsukeria erabakitzeko. Idazkiaren interpretazio logikoenaz gain, auzitegiek esatera jakin batzuen testuingurua ere izaten dute kontuan. Puntuazioaren kasuan, auzitegiek tentu handiz aztertu behar izaten dute esaldi bakoitzaren puntuazioa, marka jakin batek esaldiaren edo hitzaren beraren zentzua eta esanahia aldatzen dituelako.

Testu juridikoen zehaztasun falta gure ikaskuntzako oinarritzko arazo bat denez, hizkera juridikoaren esparruko puntuazio zuzen eta egokia izango dugu aztergai artikulu honetan.

II. Puntuazio marken erabilera desagokia hizkera juridikoan: euskaraz eta gaztelaniaz

1. Koma

Komaren inguruan euskarak arau gutxi ditu; hala ere, badakigu komak esanahia argitzeko balio duela eta gomendagarriak diren hainbat formulazio modu daudela (Arakama et al., 2009: 54).

Kasu hauetan da beharrezkoa koma erabiltzea (Arakama et al., 2009: 54-55): “*eta abar* esapidearen aurrean ere koma jartzen da, osagaiak labur-laburrak izan ezean”, baita perpaus nagusiaren eta mendekoaren artean ere. Gainera, lokailuekin ere koma erabili behar da, batzuetan aurrean eta beste batzuetan atzean eta aurrean; *bai* edo *eze* batzuk segidan doazenean ere koma jarriko dugu sintagmak banatzeko; eta aditzaren ordean, elipsietan, koma jartzen da.

1.1. Komaren inguruko arazo larrienak

IVAPEko Estilo Liburuak (Arakama et al., 2009: 56) egoera hauetaz ohartarazten du:

- Subjektuaren eta aditzaren artean ezin da koma bakarri jarri, bi bai.
- Aditza eta osagarri zuzena ezin dira komaz banatu.

Bestetik, EIMAREN Estilo Liburuak (EIMA, 2014: 28) dio lokailuen ondoren koma jarriko dela.

Gaztelaniari dagokionez, komaren inguruan ezagutza faltsu asko aurki ditzakegu. González Salgadok (2017: 54) dioen bezala:

La falsa creencia que aún existe de que las comas deben colocarse cada vez que es necesario hacer una pausa para respirar explica que muchos textos contengan este signo de puntuación en posiciones no contempladas por la norma.

Gainera, autore berak erakusten du (55-56), haien esperientziari dagokionez, komaren inguruko akats nagusiak honako hauek direla:

- *Ausencia de coma para separar incisos aditivos contruidos con la locución.*
- *Ausencia de coma para separar los elementos que forman construcciones copulativas intensivas (no solo..., sino).*
- *Ausencia de coma delante de conjunciones disyuntivas discontinuas (bien..., bien; ya..., ya; ora..., ora, etc.)*
- *Ausencia de coma para delimitar conectores discursivos (por tanto, sin duda, es decir, sin embargo, etc.)*
- *Ausencia de coma ante un conector sintáctico cuando inmediatamente después de él se abre un inciso.*

Bestalde, Montolíok (2011: 101-104) bere zerrenda propioa egiten du komaren inguruko arazoan inguruan, baina bi multzotan banatzen ditu arazoak. Alde batetik, testuaren ulermenari eragiten ez diotenak, eta, bestetik, ulermen hori galarazten edo zailtzen dutenak. Lehenengo multzoari dagokionez, hauek dira aipatutako akatsak: “coma entre sujeto y verbo o verbo y complementos fuertes; ausencia de coma para indicar elisión verbal; o ausencia de coma para delimitar marcadores discursivos, elementos parentéticos o incisos explicativos cortos.”

III. Ikasleen ekarpenak

Ulermena galarazten edo zailtzen duten arazoei dagokienez, berriz, Gonzalez Salgadok dio hori gertatzen dela: “porque obliga a realizar una relectura para entender lo que se dice, bien porque el signo de puntuación utilizado se asocia con una operación discursiva distinta de la que aparece efectivamente” (101. or.). Adibide bat jartzearen, “Black txartelen” kasua epaitu zuen magistratuak koma bat ahaztu zuen, eta esaldiaren zentzua aldatu; geroago, akatsa zuzendu behar izan zuen; izan ere, auto batean hau idatzi zuen:

“(…)tarjeta Visa de empresa a los miembros del consejo de administración y de la comisión de control exclusivamente para gastos de representación”, interpretatuz txartelak ordezkariak gastuei aurre egiteko zirela. Baina, esaldi zuzena “tarjeta Visa de empresa a los miembros del consejo de administración y de la comisión de control exclusivamente, para gastos de representación” zen, txartelak bakarrik administrazioaren eta komisioaren partaideentzat zirela aditzera ematen duena. (González Salgado, 2017: 57)

Azkenik, subjektuaren eta predikatuaren artean koma bat jartzeak esaldiaren egitura apurtzen du (RAE, 2010: 313).

1.2. Komaren erabilera bereziak

Komaren inguruko erabilera berezitat jo ditugu IVAPEko Estilo Liburuan (54-55) agertzen zaizkigun batzuk, besteak beste:

- Mintzagaiaren ondoren, baldin eta aurreratzen badugu sarbidea emateko ondoko aipamenari.

Adibidez: **Kazkabarra**, horixe besterik ez genuen behar

- Tartekiekin eta aposizioekin. Adibidez:

Izangaiek, eskabidearekin batera, honako agiri hau aurkeztu beharko dute [Tartekia].

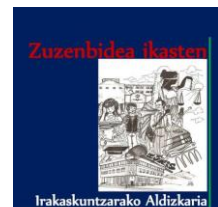
Mikel Garmendiak, Hezkuntza eta Kultura sailburuak, aurtengo plangintza aurkeztu dio lehendakariari [Aposizioa].

- *Eta, edo...* juntagailuen bidez hitz soilak barik perpausak lotzen badira, jarri koma bi perpausen artean.

Esaterako: *Udalbatzak gaur aztertu ditu aurrekontuak, eta mozioak hurrengo baterako utzi ditu.* [Komarik gabe beste gauza bat uler daiteke]

Gaztelaniari begiratzen badiogu “*Estudio De Campo: Lenguaje Escrito*” (Montolio, 2011: 105-107) lana daukagu berriz ere erreferentziatuz. Obra horrek komaren erabilera desegokien zerrenda bat egiten du, aipatzekoak dira:

- “Uso de coma para marcar límite oracional”: Arazo honen oinarria koma esaldiak amaitzeko erabiltzean dago. Puntuazio marka hau erabiltzea esaldiak amaitzeko eta ez “puntu eta koma” edo puntua ez da oso ohikoa, baina bai, askotan, desegokia.
- “Uso de coma para separar elementos complejos en una enumeración”: Gorago aipatu dugunez, arazo hau euskarari ere ikus daiteke. Zerrenda egiterakoan elementu bat hitz askoz osaturikoa bada, ez da komarekin zerrendatzea komeni, puntu eta koma izango litzateke egokia kasu horretan, horrela, zerrendako elementuak erraz identifikatzeko.

Adibidez: *Tabakoa erretzeak sortzen dituen ondorioak honako hauek dira, besteak beste: eztarriko narradura; arterietako presioaren igoera eta biriken ahalmenaren murrizketa; bihotzeko minbizia eta biriketako minbizia sortzeko arriskua gehitzea; etab.*

- “Coma para introducir citas textuales”: RAEren esanetan, beste baten hitzak aipatzean bi puntuak erabiliko dira. Beraz, koma batzuetan lan horretan erabilia bada ere, ez da puntuazio marka honen erabilera zuzena.

Adibidez: *Como dijo Descartes: “Pienso luego existo”.*

2. Puntu eta koma

Euskarari dagokionez, IVAPeko Estilo Liburuak (56. or) dio puntu eta koma baino indartsuagoa den puntuazio-marka bat dela, baina puntua baino ahulagoa. Beraz, indarrez, komaren eta puntuaren artean kokatu dezakegu; eta ideien hierarkia argi uzteko balio du gehienbat.

2.1. Puntu eta komaren arazo larrienak

IVAPeko Estilo Liburuak (56.or.) puntu eta komaren erabilerari buruzko arau batzuk azaltzen dizkigu, gaztelaniak dituen arauen parekoak. Hauek dira aipatutako arau esanguratsuenak:

- Lokailuekin eta aurkaritzako juntagailu batzuekin (*bala ere,...*), esaldiak luzeak direnean; bestela, nahikoa da koma.

Esaterako: *Ustez, ez diot egin inori kalte; hala ere, huts egin badut, barka nazazue.*

- Esaldiak elkarrekin lotzeko, bi esaldien artean lotura logiko estua dagoenean (batzuetan, puntua edo bi puntuak jar litezkeen zenbait tokitan).

Adibidez: *Ez zegoen denentzat lekurik; batzar-gela mukurru betea zen.*

Era berean, pentsa dezakegu euskaraz zein gaztelaniaz, zuzenbidearen arloan, puntu eta komaren erabileraren arazo larrienak ere berberak direla. Hauek dira arazo nagusiak, González Salgadoaren (2017: 62) azalpenaren arabera:

- Puntu eta komaren gehiegizko erabilera. Horren ondorioz, paragrafoak larregi luzatzeko joera dago, eta, azken batean, testua ulertzeko ahalmenaren galera nabarmena dakar horrek.
- Puntu eta koma erabiltzea zerrendak hasteko: zerrendak hasteko orduan bi puntuak erabiltzea da egokia. Gorago azaldu den bezala, zerrendako elementuen arabera, egokia da puntu eta koma edo koma erabiltzea horiek banatzeko orduan.

2.2. Puntu eta komaren erabilera bereziak

Euskararen kasuan puntu eta koma erabiliko da “lotu nahi ditugun esaldietako batek koma badu” (Arakama et al., 2009: 62. or.). Arau hau nabarmendu dugu maiz ez delako errespetatzen, eta puntu eta komaren ordezkari koma jartzeko joera dagoelako.

Gaztelaniaz puntuazio-marka honen erabilera bitxiei dagokienez, berriro ere joera berdina dago puntu eta koma erabiltzeko komaren ordeztarritan datozen kasuetan:

(...) delante de gerundios que introducen oraciones subordinadas y cuando se repite una palabra ya mencionada para explicar algo sobre ella (...) para delimitar algunos conectores sintácticos que la norma determina que deben separarse con comas (González Salgado, 2017: 62-63).

Esaterako: *Así pues, entendemos que la primera alternativa, mediante el aprovechamiento de la chimenea de la caldera, que no se usa, debió ser aprobada por la Comunidad de Propietarios, pues es una solución técnica que no menoscaba la estructura, ni la estética del patio interior, ni altera la seguridad del edificio, si se ejecuta conforme al proyecto y al dictamen incorporados a autos , y además; no está prohibida en el título constitutivo o en los estatutos la actividad proyectada para desarrollar en el local litigioso* (SAP de Madrid, núm. 254/2013, de 31 de mayo, FD 4)

3. Puntua a

Puntuari dagokionez, Euskara Batuaren Eskuliburuak (EBE, 2018: 465) dio: “Perpausaren zein paragrafoaren bukaera adierazten du puntuak. Etena adierazten du. Esaldi bat hurrengotik bereizteko marka da. Aurreko esaldi(ar)ekin ideia-segida estua baldin badu, puntua jartzen da.”

Sor daitezkeen arazoak euskaraz eta gaztelaniaz berdinak dira. Normalean puntua ondo erabiltzen den arren, batzuetan esaldi luzeegiak egiteko joera dago. Esate baterako, puntuaren ordeztarri koma eta puntu eta koma erabiltzen dira, eta esaldiaren amaiera normala alde batera utzita, perpausa asko luzatzen da zentzua galtzera heldu arte.

Gaztelaniaren arazo larriena puntua behar denean ez jartzea da, González Salgadoren (2017:59) arabera. Montolío Duranek (2012: 79) dioenez: “el promedio del número de palabras o de líneas por párrafo de los documentos jurídicos está muy por encima del promedio de los párrafos estándar de textos comparables, por ejemplo, los de la prosa de ensayo”.

Baina beste arazo batzuk ere identifikatzen ditu González Salgadok (2017: 61), esaterako:

- Separación en dos enunciados distintos del pronombre relativo complejo (*el cual, la cual, lo cual, los cuales y las cuales*) y su antecedente. Esan beharra dago, berez, hau ez dela akats gramatikal bat. Hala ere, gomendioa erabilera hau ekiditea da.
- Empleo de punto tras los signos de cierre de interrogación y exclamación.
- Uso de punto al final de citas literales antes de las comillas.

4. Bi puntu a

Bi puntuen inguruan IVAPeko Estilo Liburuak (56-57. or.) arau batzuk biltzen ditu. Orain aipatuko ditugun arau horietako batzuk dira normalean betetzen ez direnak eta, ondorioz, erabilera desegokia ekartzen dutenak. Bi puntuak erabiltzen dira:

- Aditz nagusia aurreratzeko, esaldia luzea bada.

Adibidez: *Hauxe jakinarazi diete izangaiei: otsailaren 12a baino lehen, aurkeztu behar dituztela Idazkaritzan deialdian zehazten diren agiri guztiak.*

III. Ikasleen ekarpenak

6/10

- Zerrendei edo adibideei sarrera emateko.

Esaterako: *Hona bildu zirenak: Jose Migel Agirre, alkatea; Jon Urria, zinegotzia; Pello Etxeberria, enpresaburua; eta Itxaso Rodriguez, idazkaria.*

- Hitzez hitzeko aipamenei sarrera emateko.

Adibidez: *Joxe Ramon Zubimendik eta Pello Esnalek Idazkera-liburua-n diotenez: "Hitzez hitzeko aipamenei aurrean bi puntu jartzen dira (ondoren kakotzez eta letra larriaz hasten da aipamena)"*

Gaztelaniari dagokionez, RAEren (2010: 358) lanean bi puntuen erabileraren inguruko desegokitasun batzuk aipatzen dira: "la ausencia de un elemento anticipador al introducir enumeraciones, la concurrencia innecesaria de los dos puntos con ciertos conectores y el empleo de los dos puntos más de una vez en la misma frase" (González Salgado, 2017: 63).

Gainera, arlo juridikoan bi puntuekin gertatzen den arazo nabarmentzat jotzen du González Salgadok aurrekariaren omisio bat egin eta bi puntuak erabiltzea. Adibidetzat jartzen ditu, besteak beste:

"El propietario, previa notificación por escrito al contratista, podrá: subsanar el defecto de diseño por sí mismo o por terceros o ser compensado por el contratista por los daños y perjuicios sufridos" (64. or.).

5. Etenpuntuak

Euskarari dagokionez, IVAPeko Estilo Liburuak (57-58. or.) honako hau esaten du etenpuntuen inguruan:

Hiru puntu erabiltzen dira etendura markatzeko, esaldia bukatu gabe utzi delako, ñabardura bereziak sartu nahi direlako testuan... Hiru puntuen aurretik ez da jartzen, ez komarrik, ez puntu eta komarrik, ez bi punturik, ez punturik. Esaldi bukaerako hiru puntuen ondoren, berriz, ez da punturik idazten. Testu zati bat aipatu gabe uzten denean ere erabiltzen dira etendura-puntuak; honela [...] edo (...).

Gaztelaniaz, etenpuntuen erabileraren inguruan egiten den akatsik nabarmenena hauxe da: justifikaziorik gabe erabiltzea. Bestalde, askotan, aipuak egitean ere etenpuntuen erabilera okerra sortzen da. Aipu bat egiten denean etenpuntuak erabiltzen badira tartean geratu den zerbait ez aipatzeko, hiru puntu horiek koma edo parentesi karratuen artean joan behar dira (González Salgado, 2017: 65-66).

Azkenik, esandakoez gain, beste ohiko akatsak dira gaztelaniaz etenpuntuak eta *etcétera* hitza edo bere laburdurak konbinatzea, eta koma hiru puntuen aurretik jartzea (González Salgado, 2017: 66).

6. Tartekiak

Tartekiak euskal gramatikan aztertzean, badira arau batzuk normalean errespetatzen ez direnak eta, ondorioz, arazoak sorrarazten dituztenak:

Parentesiaz jardun dugunean esan dugun bezala, esaldian tartekiak sartzeko erabiltzen dira marrak. Marrak aproposak dira komentarioak txertatzeko, izan ere marra artekoak badu lotura esaldiaren egiturarekin, baina zeharkakoa baino ez (...) Kontuz: ez da komeni tarteki gehiegi edo tarteki luzeegiak jartzea: irakurgarritasuna zailtzen dute (Arakama et al.: 61. or.)

III. Ikasleen ekarpenak

Gure esperientziari jarraiki, gehien ikusi dugun akatsa tarteki luzeegiak egitea da. Ondorioz, ideia garrantzitsuenak izan behar duen berariazko lehentasuna lausotzen da, eta, azkenean, esaldiaren eta ideia-aren ulergarritasuna gal daiteke.

7/10

Gaztelaniari dagokionez, Montolíoko azaltzen duenez:

(...) uno de los errores más comunes en la argumentación judicial consiste en introducir largos incisos (esto es, explicaciones de tipo secundario) en el seno de las premisas o de la conclusión, de modo que la lectura se vuelve muy dificultosa. (Montolío, 2011: 45).

González Salgadok (2017: 69) tartekien inguruan arlo juridikoan dauden arazo-zen zerrenda bat egiten du; honako hauek jotzen ditu ohiko arazotzat:

- Colocar coma delante del signo de apertura de rayas o paréntesis.
- Dejar sin cerrar el inciso delimitado con rayas cuando su final coincide con un punto.
- Prescindir de la coma con que debe comenzar o terminar el inciso.

III. Ingelesaren puntuazio arauen inguruko ohar labur batzuk

1. Koma (Comma)

a

Oxford Dictionary-ren arabera (2007), “A comma marks a slight break between different parts of a sentence. Used properly, commas make the meaning of sentences clear by grouping and separating words, phrases, and clauses,”

Ingelesean puntuazio arau asko daude komaren inguruan. Hori dela eta, jurista askok koma erabiltzean irakurtzean egingo lituzketen etenen arabera puntuatzen dute, arauen arabera puntuatu ordez. Ikus ditzagun komaren inguruko hamabi arauak:

1. Use a comma before a coordinating conjunction joining two main clauses.
2. Use a comma to set off long introductory phrases or clauses from the main clause.
3. Use a comma to prevent a possible misreading.
4. Use a comma to set off non-restrictive phrases or clauses.
5. Set off non-restrictive appositives with commas.
6. Set off non-restrictive participial phrases with a comma or commas.
7. Use a comma or commas to set off transitional or interrupting words and phrases.
8. Use commas according to convention with quotation marks.
9. Use a comma or commas to set off phrases of contrast.
10. Use commas between items in a series.
11. Use a comma between coordinate adjectives not joined by a conjunction.
12. Use commas according to convention with dates, addresses and names of geographical locations.

(Wolters Kluwer: 9.1 kapitulua)

III. Ikasleen ekarpenak

Interpretazio arazoak sortzen dira arau hauek errespetatzen ez direnean, Maineko Oakhurst Diary enpresari 2017an gertatu zitzaion bezala. Izan ere, Maine Estatuko legeak arautzen du aparteko ordurik ez ordaintzea jarduera hauek egiten dituzten langileentzat:

8/10

The canning, processing, preserving, freezing, drying, marketing, storing, packing for shipment or distribution of:

- (1) Agricultural produce;*
- (2) Meat and fish products; and*
- (3) Perishable foods*

(664(3)(Exemption F) Chapter 7 of Title 26 of the Maine Revised Statutes)

Artikulu horren arazoa gorago aipatutako lehen araua ez betetzea da; hau da, ez dago komarik “or” juntagailuaren aurretik. Beraz, bi eratan interpretatu ahal da: lehenengoa, “produktuak paketatzea” ulertzea bidalketa eta banaketarako ekintza bakarra balitz bezala, eta, ondorioz, produktuak paketatzen dituzten langileek bakarrik ez zuten ordainketarik jasoko; bigarrena, ekintza ezberdinak balira bezala ulertzea, alde batetik bidalketarako paketatzea, eta, bestetik, banatzea. Azken interpretazio horren arabera, paketatzen duten langileek ez lukete ordainketarik jasoko, ezta banaketa egiten duten langileek ere. (BBC, 23rd July 2018)

Argi dago lehenengo edo bigarren interpretazioa hautatzea ez zela ahuntzaren gau erdiko eztula, 120 banaketa langileren –kamioi gidarien– soldata eta 5 miloi dolar zeudelako jokoa. Azkenik, Estatu Batuetako Apelazio Auzitegiak langileen alde egin zuen anbiguotasuna zela eta. (United States Court Of Appeals, March 13, 2017, No. 16-1901).

2. Apostrofoa (Apostrophe)

a

Euskaraz eta gaztelaniaz erabiltzen ez dugun puntuazio marka da apostrofoa. Bi erabilera ezberdin ditu ingelesez: alde batetik, kontrakzioak egiteko erabiltzen da, eta, bestetik, genitibo edutezkoa adierazteko.

Apostrofoaren erabilera ezagunena eta ohikoena kontrakzioena da. Hona hemen adibide batzuk:

- *She's the smartest girl in the school (She's = She is).*
- *We'll be there at 7 p.m. (We'll = We will).*
- *Don't you think summer's better than winter? (Don't = Do not / summer's = summer is). (C. McLean, 2018).*

Genitibo edutezkoaren erabilera, aldiz, nahasgarria suertatu daiteke, batez ere, izena plurala denean. Jabetzea adierazteko erabiltzen da apostrofoa:

III. Ikasleen ekarpenak

- *This is Dan's pencil case* (Hau Danen estutxea da).
- *Leroy's jacket is brown* (Leroyen jaka marroia da).
- *These are the twins' parents* (Hauek dira bikien gurasoak): izena plurala bada eta “s”-ez amaitzen bada, apostrofoa soilik ipiniko zaio amaieran.
- *The children's clothes are on the second floor* (Umeen arropa bigarren solairuan dago): izena plurala bada eta ez badu “s”-ez amaitzen, apostrofoa eta “s”-a gehituko zaio amaieran. (C. McLean, 2018).

9/10

VI. Konklusioak

Arestian aipatutako guztia kontuan hartuz, puntuazioari arreta handiagoa eman behar diogula ondorioztatu ahal dugu, zeren eta arlo akademikoan ez zaio askotan erreparatzen.

Arauk askotarikoak dira, baina ikusi ahal izan dugunaren arabera, ez dira asko aldatzen hizkuntzen arabera. Hortaz, puntuazioaren inguruko oinarri sendoa izatea mesedegarria da hizkuntza eta esparru guztietan.

Azkenik, arlo juridikoan, zehazki, garrantzi handia dauka anbiguitasuna eta zehaztasun falta ekiditeak; hobe da negoziazioetan edo lege-proiektuetan koma baten inguruan eztabaidatzea, gero auzitegietara joan behar izatea baino.

VII. Bibliografia

ARAKAMA, J.M.; ARRIETA, A.; LOZANO, J.; ROBLES, J., eta URRUTIA, R.M. (2009) *IVAPeko Estilo Liburua*. IVAP: 54-57.

CATH McLEAN (2018), “¿Cómo utilizar correctamente los signos de puntuación en inglés?” *British Council Blog*

CHRIS STOKEL-WALKER (2018), “The commas that cost companies millions”, *BBC News Worklife*

ENQUIST, A.; CURRIE OATES, L.; FRANCIS, J. (2017) *Just Writing: Grammar, Punctuation, and Style for the Legal Writer*. Wolters Kluwer: 9. Kapitula

EUSKALTZAINDIA (2018) “*Euskara Batuaren Eskuliburua (EBE)*”, Euskaltzaindia: 465 or.

GARZIA GARMENDIA, J. (2014) “*EIMAren Estilo Liburua. Puntuazioa Egoki Erabiltzeko Gida: Oinarriak, Jarraibideak Eta Aholkuak*”, Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia: 28.

GONZÁLEZ SALGADO, J.A. (2011) “La elección lingüística como fuente de problemas jurídicos”. *Revista Lengua i Dret*, vol. 55, 61-65.

GONZÁLEZ SALGADO, J.A. (2015) “Problemas de precisión del discurso jurídico (aproximación desde el ámbito de la asesoría lingüística)”. *Revista Lengua i Dret*, vol. 64, 47-62.

III. Ikasleen ekarpenak

GONZALEZ SALGADO, J.A. (2017) *La puntuación del texto jurídico: norma, estilo y estrategia*. Anuari de Filologia. Estudis de Lingüística (AFEL), 7/2017: 51-72.

MAINE REVISED STATUTES, Title 26, Chapter 7, 664(3)(Exemption F)

MONTOLÍO, E. (2011) *Comisión para la Modernización del Lenguaje Jurídico: Estudios de campo: lenguaje escrito*. Ministerio de Justicia: 45, 100-110.

E. MONTOLÍO, E. DURÁN (2012) *Hacia la modernización del discurso jurídico*. Barcelona, Universitat de Barcelona: 79.

OXFORD DICTIONARY (2007): Comma

RAE eta ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA (2010) *Ortografía de la lengua española*. Madrid: Espasa libros: 313 eta 358.

UNITED STATES COURT OF APPEALS, For The First Circuit (March 13, 2017), No. 16-1901, Kevin O'Connor; Christopher O'Connor; James Adam Cox; Michael Fraser; Robert McNally, V. Oakhurst Dairy; Dairy Farmers Of America, Inc.